

ispitni centar

**PRAVA
MJERA
ZNANJA**

DRŽAVNO TAKMIČENJE 2023.

SREDNJA ŠKOLA, I i II RAZRED

ISTORIJA

Autorka/autor testa

Recenzentkinja/recenzent

Podgorica, 20..... godine

UPUTSTVA ZA TAKMIČARE:

- svi takmičare počinju rad na testu u isto vrijeme i u istoj prostoriji,
- svaki takmičar sjedi sam u školskoj klupi,
- test traje sat i po (90 minuta),
- zabranjeno je lažno predstavljanje takmičara,
- zabranjeno je korišćenje mobilnih telefona tokom rada na testu,
- zabranjeno je pričati sa drugim takmičarima dok test traje,
- na klupi takmičar može da ima samo odštampan test sa pitanjima, hemijsku olovku (jednu u rezervi),
- kontrolori na testu mogu takmičarima dozvoliti da na klupi drže flašu sa vodom i papirne maramice ako procijene da je to neophodno,
- test se popunjava isključivo hemijskom olovkom (plavo ili crno mastilo),
- zabranjeno je prepravljanje već datih odgovora, jednom upisani odgovor ili zaokruženi odgovor ne smije se prepravljati, u slučaju da se to uradi odgovor neće biti priznat,
- prije početka testa kontrolor je dužan da takmičarima saopšti pravila rada na testu i ponašanja u učionici,
- kontrolor upisuje poene i vrši druge intervencije prilikom ocjenjivanja testa hemijskom olovkom (crveno mastilo).

Dragi takmičari,

prije početka izrade testa pažljivo pročitajte svako pitanje, potom ih rješavajte.

Želimo Vam puno uspjeha u radu.

Pitanja za test iz istorije za 2023. godinu

1. U cilju prikupljanja, sređivanja, objašnjavanja i kritičke analize izvora nastao je i razvio se čitav niz pomoćnih istorijskih nauka.

Tvoj zadatak je: upiši na praznim linijama iza rednih brojeva i naziva pomoćnih istorijskih nauka lijeve kolone, odgovarajuće slovo iz desne kolone da bi dobio tačne definicije predmeta proučavanja pomoćnih istorijskih nauka.

1. Paleografija <u>e</u>	a) proučava povelje, akte, ugovore
2. Diplomatika <u>a</u>	b) proučava pečate
3. Hronologija <u>d</u>	c) proučava novac
4. Heraldika <u>f</u>	d) proučava razne načine računanja vremena
5. Sfragistika (sigilografija) <u>b</u>	e) proučava pismo i njegovu evoluciju
6. Numizmatika <u>c</u>	f) proučava grbove

(5 bodova)

2. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Osnov religije u Mesopotamiji postavili su Sumerani. Najznačajniji bogovi iz tog doba su Anu – bog neba (1), Enlil (Elil) – bog vjetra (priznaje se i: vazduha) (2). Potom, Asirci i Vavilonci nasleđuju ovakav vjerski sistem preuzet od Sumerana i Akađana, gdje su opšte poštovanje uživali sledeća božanstva kao npr: Šamaš – bog Sunca (3) i Merduk – vrhovni vavilonski bog (priznaje se i: tvorac svijeta) (4).

(4 boda)

3. U antičkoj Grčkoj nastalo je više filozofskih i historiografskih naučnih djela.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši autore navedenih djela.

- a) Država Platon
- b) Helenska istorija Ksenofont
- c) Organon Aristotel

(3 boda)

4. Pažljivo pročitaj tekst: "... okrenuvši se odmah meni i uhvativši me za desnicu, rekao mi je: *Ovo je zaista divan trenutak, Polibije, ali nekako strepim i predviđam da će jednog dana neko drugi izdati istu naredbu za moju domovinu.* Teško bi bilo naći riječi mudrije i prikladnije jednom državniku: u svojim najvećim pobjedama i nesrećama neprijatelja razmišljati o sopstvenoj sudbini i mogućim suprotnim okolnostima ... Dugo je sjedio odsutan, shvativši da gradove, baš kao i ljude, neizbježno čeka promjena sreće, da je to zadesilo Troju, i Asirce, i Međane, i Persijance, i Makedoniju. Na kraju je rekao stihove: *Doći će dan u koji i sveti će propasti Ilij, Prijam sam narod kralja vičnoga koplju.* Polibije, bio mu je učitelj, otvoreno ga je upitao šta želi da kaže ovim stihovima, a on se nije ustezao da izusti ime svoje domovine, za koju se uplašio pred ovim prizorom ljudske sudbine."

Napomena: tekst grčkog historičara Polibija, koji je dobar dio života proveo u Rimu, govori o stradanju jednog grada i države čijim je svjedokom bio, budući da je bio prijatelj poznatog državnika i vojskovođe kojeg je pratio u ovom pohodu, a koji je pokorio grad i naredio njegovo totalno razaranje.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

1. o uništenju kojeg grada/države piše Polibije?
Kartagina
2. u kojem vijeku se desilo uništenje grada/države?
II v. prije nove ere
3. koliko ratova je vođeno da bi se osvojila i uništila grad/država?
tri
4. kako se u historiografiji nazivaju ti ratovi?
Punski ratovi
5. koji državnik i vojskovođa je osvojio i uništio grad/državu?
Scipion Afrikanac Mlađi Numantinac, (priznaje se i: Scipion Afrikanac)
6. na teritoriji koje današnje države se nalaze arheološki ostaci tog drevnog grada?
Tunis .

(6 bodova)

5. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Tokom VIII v. pr.n.e. počinje grčka kolonizacija jadranske obale u manjem obimu, da bi već u IV (1) v. pr.n.e. taj proces bio nastavljen osnivanjem većeg broja grčkih kolonija. Istovremeno od tog vijeka mogu se sa sigurnošću pratiti makar neka ilirska plemena. Najpoznatije i najjače ilirsko pleme zvalo se Ardijeji (2).

Rimljani su istovremeno uništili makedonsku i ilirsku državu, koje su u savezu ratovali protiv njih, godine 168 (3) pr. n.e. Poslednji veliki ustanak Ilira desio se pod vođstvom Batona (4) početkom I (prvog) vijeka (5).

(5 bodova)

6. Kako se zvao italijanski arheolog koji je istraživao rimski lokalitet grada Duklje kod Podgorice o čemu je napisao knjigu *Rimski grad Doklea u Crnoj Gori* (1913), djelo za koje i danas važi da je veoma stručno napisano?

a) Piero Stikoti (priznaje se i: Stikoti)

(1 bod)

7. Iza rednih brojeva lijeve kolone upiši početna slova ispred ponuđenih odgovora iz desne kolone da dobiješ tačan hronološki niz događaja iz perioda vladavine vizantijskog cara Justinijana I.

1. <u>e</u>	a) završetak Aja-Sofije
2. <u>f</u>	b) pobuna Nika
3. <u>b</u>	c) rat sa Vandalima
4. <u>c</u>	d) početak rata sa Gotima
5. <u>d</u>	e) početak rata sa Persijom
6. <u>a</u>	f) usvajanje Justinijanovog kodeksa

(5 bodova)

8. Pažljivo pročitaj tekst:

“Kao vladar koji brine o dobrobiti svih podanika ne mogu dozvoliti da se u ovim teškim i opasnim vremenima kojima je izloženo naše Carstvo donose i sprovode odluke koje podrivaju njegove temelje. Neshvatljivo je da dok ratujemo sa Arabljanima, pojedini visoki klerici želeći da povećaju svoje prihode i sam uticaj Crkve, obnaroduju poštovanje “čudotvornih ikona” nudeći ih vjernom narodu za veliki novac. Podsjećam da u Carstvu trenutno ima oko 100.000 sveštenika koji su oslobođeni vojne obaveze i plaćanja poreza. Stoga ću preduzeti neophodne mjere za kažnjavanje sveštenika koji za novac nude “čudotvorne ikone” koje navodno donose sreću i zdravlje. Da su moje namjere opravdane dokazuje i podrška koju sam dobio od episkopa Konstantina Nikejskog i mitropolita Tome Klaudopijskog.”

Napomena: iako je tekst izmišljen, u njemu su iznijeti tačni istoriografski podaci, koji ukazuju na početak sukoba i između svjetovne i duhovne vlasti po pitanju ikonoborstva i ikonofilstva izazivajući brojne oružane pobune u Carstvu.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore.

- a) u kojem velikom Carstvu se pavela borba protiv poštovanja “čudotvornih ikona”?
Vizantijskom
- b) u kojem vijeku je počelo ikonoborstvo?
VIII v.
- c) koji vladar je prvi pokrenuo ikonoborstvo?
Lav III Isavrijski
- d) u kojem gradu je održan VII sabor kojim je obnovljeno poštovanje ikona?
Nikeji

(4 boda)

9. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- a) u kojem vijeku je nastala Papska država?
VIII v.
- b) koji franački vladar je pomogao njeno uspostavljanje?
Pipin I Karoling
- c) protiv koje kraljevine je tada franački vladar vodio rat na teritoriji današnje Italije podržavajući rimskog papu u toj borbi?
Langobardske

(3 boda)

10. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Srednjovjekovna samostalna njemačka država nastaje 843 (1) godine, kada je u gradu Verden (2) izvršena podjela franačkog carstva na tri dijela. Nakon što je porazio Mađare na rijeci Lehu 955 (3) godine, i ubrzo poslije toga slovensko pleme Bodriće, njemački vladar Oton I (4) iz Saksonske (5) dinastije u Rimu se krunisao za cara 962 (6) godine.

(6 bodova)

11. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- a) kako se zvao glavni vođa ustanka (kasnije uzeo carsku titulu) jedan od četvorice sinova brsjačkog kneza Nikole, u Makedoniji protiv vizantijske vlasti u drugoj polovini X v?
Samuilo
- b) za kojeg vladara je bila udata njegova ćerka Kosara (Teodora)?
knez Vladimir
- c) kako se zvao vizantijski car koji je pobedio makedonskog cara?
Vasilije II Makedonac
- d) koje godine se odigrala presudna bitka koja je Vizantiji obezbjedila konačnu pobjedu?
1014.

(4 boda)

12. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Jedan od najvažnijih preromanskih arhitektonskih i sakralnih spomenika Južnog primorja je katedralna crkva Sv. Tripuna u Kotoru. Građevina je podignuta početkom IX (1) vijeka a njen zadužbinar je bogati građanin Andreaci (2). Na mjestu ove preromaničke građevine podignuta je u XII (3) vijeku nova i veća trobrodna katedralna crkva u stilu romanike (4).

(4 boda)

13. Dopuni tekst tačnim odgovorima:

Miroslavljevo jevanđelje nastalo je krajem XII (1) vijeka. Na ćirilichnom rukopisu su radila dva pisara, od kojih se jedan zvao Glorigije Dijak (2). Minijature *Miroslavljevog jevanđelja* rađene su osnovnim bojama romaničke (3) ornamentike (zelena, crvena, žuta) što ukazuje na zapadnjačke uticaje. *Vukanovo jevanđelje* nastalo je početkom XIII (4) vijeka. Iako se naziva *Vukanovim jevanđeljem*, nije utvrđeno da li je pisano za njega ili njegovog rođenog brata Stefana Prvovjenčanog Nemanjića (5) sa kojim je jedno vrijeme bio u sukobu u borbi za presto.

(5 bodova)

14. Srednjovjekovnom Francuskom vladale su četiri dinastije. Tvoj zadatak je: pored godina vladavine upiši nazive francuskih dinastija.

- a) 475-750 g, Meroving
- b) 751-987 g, Karoling
- c) 987-1328 g, Kapeti
- d) 1328-1589 g, Valoa

(4 boda)

15. Pažljivo pročitaj tekst:

“Sukob sa papom nijesam želio, poštujući Svetu rimsku crkvu, od koje sam dobio carsku krunu 1155., pomogao sam joj u borbi protiv gradova sjeverne Italije kada su otkazali poslušnost papi. Ali, nakon što su papski delegati na saboru u Bezansonu iznijeli teške optužbe protiv mene i moje vlasti, bio sam prinuđen pokrenuti vojsku i razoriti grad Milano koji je također ustao protiv mene. Na moje ponude za mir papa je prvo naložio moje ekskomuniciranje iz crkve da bi ubrzo bio i glavnim inicijatorom neprijateljskog saveza, čime sam prinuđen ponovo pokrenuti pohod na italijanske gradove i papsku državu.”

Napomena: ovaj tekst je izmišljen ali govori o dešavanjima na tlu današnje Italije i sukobu papstva i Svetog rimskog carstva.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- a) kako se zvao njemački kralj i car Svetog rimskog carstva koji je vodio više vojnih pohoda na Italiju ?
Fridrih I Barbarosa Hoenštaufovac (priznaje se i: Fridrih I Barbarosa)
- b) kako se zvao savez pape i italijanskih gradova koji se pominje u tekstu?
Lombardijska liga, (priznaje se i: Lombardijski savez)
- c) u kojoj velikoj bici je car Svetog rimskog carstva pretrpio poraz u sukobu sa protivničkim savezom?
Lenjana, (priznaje se i: bitka kod Milana)
- d) kako su se nazivale pristalice cara a protivnici pape u vrijeme ovih sukoba?
gibelini
- e) kako su nazivale pristalice pape a protivnici cara u vrijeme ovih sukoba?
gvelfi

(5 bodova)

16. Temelji srednjovjekovne srpske države postavljeni su u drugoj polovini XII i početkom XIII vijeka.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore.

Veliki župan i osnivač dinastije, Stefan Nemanja, je nakon poraza u sukobu sa Vizantijom na Moravi 1190 (1) godine, priznao vizantijsku vrhovnu vlast, a zauzvrat je zadržao do tada osvojene teritorije. Nemanja se tada posvetio unutrašnjem jačanju države. Pred kraj života Nemanja se zamonašio, povukao na Svetu Goru, gdje je sa sinom Rastkom (priznaje se i: Sv. Sava) (2) ubrzo obnovio zapušteni manastir Hilandar, koji postaje jedan od glavnih centara duhovnog i kulturnog života srednjovjekovne srpske kulture. Njegov sin i nasljednik prestola Stefan Prvovijenčani (3) uzdigao je Srbiju u rang kraljevine 1217 (4) godine, a 1219 (5) godine izvršio je osamostaljivanje (autokefalnost) srpske crkve.

(5 bodova)

17. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

Poznata freska *Gavran hrani proroka Iliju* nalazi se u Manastiru Morača (1) koji je sagrađen u XIII (2) vijeku.

(2 boda)

18. Krstaški ratovi su bili osvajački pohodi feudalne klase Zapadne Evrope vođeni protiv muslimanskih država Srednjeg Istoka.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore:

- 1) koje godine se odigrala bitka kod Mancikerta u kojoj su Turci nanijeli težak poraz Vizantiji, što je navelo vizantijskog cara da zatraži pomoć od rimskog pape?
1071.
- 2) kako se zvao rimski papa koji je pozvao krstaše na prvi pohod?
Urban II
- 3) kako se zvao prvi vladar Jerusalimske kraljevine nastale nakon prvog krstaškog rata? Gotfrid Bujonski
- 4) kako se zvao engleski kralj koji je učestvovao u Trećem krstaškom ratu?
Ričard I Lavlje Srce Plantagenet, (priznaje se i: Ričard I Lavlje Srce)
- 5) koje godine je Vizantija oslobodila Carigrad koji su krstaši zauzeli u Četvrtom krstaškom ratu? 1261.
- 6) za vrijeme kojeg vizantijskog vladara je oslobođen Carigrad od krstaša?
Mihailo VIII Paleolog, (priznaje se i: Mihailo VIII)

(6 bodova)

19. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

“Zlatna horda” je feudalna država mongolskih (1) osvajača, koja je obuhvatala teritorije u Aziji i južne i jugoistočne dijelove istočne Evrope. Osnovana je 1240 (2) godine, sa prestonicom na donjem toku rijeke Volge. U težnji da se u potpunosti oslobodi zavisnosti od “Zlatne horde” knez Moskovske Kneževine Dimitrije Donski (3) potukao je u bici na Kulikovom polju (4) vojsku “Zlatne horde” 1380 (5) godine. Ipak, tek će za vrijeme ruskog kneza Ivana III Vasiljevića (priznaje se i: Ivana III) (6) biti okončan uticaj “Zlatne horde” na ruske kneževine.

(6 bodova)

20. U turskom srednjovjekovnom carstvu bili su razvijeni feudalni odnosi i u njemu odgovarajuće državno uređenje.

Tvoj zadatak je: na praznim linijama lijeve kolone upiši početna slova ispred pojmova iz desne kolone koja odgovaraju njihovom značenju.

Napomena: jedan pojam iz desne kolone je višak.

1. medresa <u>c</u>	a) <u>konjanik (višak)</u>
2. begler-begluk (elajet) <u>f</u>	b) administrativno-pravna oblast
3. kadiluk <u>b</u>	c) pravno-vjerska obrazovna institucija
4. dizdar <u>e</u>	d) vijeće
5. divan <u>d</u>	e) zapovjednik vojnog garnizona
	f) administrativno-teritorijalna jedinica

(5 bodova)

21. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

Širenje bosanske države omogućilo je njen brži ekonomski razvitak, naročito u primorskim krajevima. Da bi suzbio dubrovački trgovački uticaj bosanki vladar Tvrtko I Kotromanić (1) osnovao je na ulazu u Bokokotorski zaliv 1382 (2) godine, grad Sveti Stefan (3) koji je kasnije promijenio naziv u Herceg Novi (4) kako se i danas naziva. Turci su ga osvojili 1482 (5) godine.

(5 bodova)

22. Tvoj zadatak je: zaokruži početno slovo ispred naziva grada koji nije bio u sastavu države Balšića za vrijeme vladavine Đurađa I Balšića.

Napomena: od ponuđenih gradova jedan nije bio u sastavu države Balšića u vrijeme Đurađa I.

- a) Prizren
- b) Himara
- c) Kotor
- d) Valona
- e) Berat

(1 bod)

23. Tvoj zadatak je: na praznim linijama upiši tačne odgovore

a) kako se zvao češki vjerski reformator (1370-1415)?

Jan Hus

b) u kojem gradu je osuđen na smrt jer je javno kritikovao korupciju rimokatoličkog klera i obnovu prodaje indulgencija?

Konstanca

c) koje godine su njegovi sledbenici podigli ustanak u Pragu koji će biti početak dugogodišnjeg rata Čeha protiv dominacije Njemaca?

1419.

(3 boda)

24. Na praznim linijama upiši tačne odgovore:

Godine 1291 (1), tri kantona su obrazovali "vječni odbrambeni savez", čime je udaren temelj budućoj Švajcarskoj Konfederaciji. Borba protiv ovih kantona završila se porazom dinastije Habsburg (2) koja je odlučujući poraz pretrpjela u bici kod Morgartena 1315 (3) godine, nakon čega su se morali povući iz Švajcarske.

(3 boda)

